

Some aspects of road safety

Janabay AYTAMURATOV¹

Institute of Advanced Training of the Ministry of Internal Affairs

ARTICLE INFO

Article history:

Received September 2021
Received in revised form
15 September 2021
Accepted 20 October 2021
Available online
15 November 2021

Keywords:

motor vehicles,
traffic accidents,
pedestrian,
cyclist,
motorcyclist,
accident.

ABSTRACT

To date, as a result of increasing demand for motor vehicles, the number of road accidents is increasing. In particular, the number of accidents related to road transport is growing day by day. According to international experts, more than 1.2 million people per year die in road accidents, and another 40-50 million people receive injuries of varying severity. For this reason, special attention should be paid to improving the efficiency of road safety, developing new traffic rules in order to eliminate negative situations associated with road transport.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-1415-vol2-iss10/S-pp410-414>

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашнинг айрим жиҳатлари

АННОТАЦИЯ

Калит сўзлар:

автотранспорт
воситалари,
йўл-транспорт ходисаси,
пиёда,
велосипедчи,
мотоциклчи,
бахтсиз ходиса.

Бугунги кунда автотранспорт воситаларига бўлган эҳтиёжларнинг ошиб бориши натижасида айрим муаммолар юзага келмоқда. Хусусан автотранспорт билан боғлиқ йўл транспорт ходисаларининг кундан-кун кўпайиб бўлмоқда. Халқаро экспертларнинг маълумотларига кўра, йилига 1,2 миллиондан ортиқ одам йўл транспорт ходисаларидан вафот этади ва яна 40-50 миллион киши эса турли даражадаги жароҳат олади. Шу сабабли автотранспорт билан боғлиқ ҳолатларни бартараф этиш мақсадида йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашнинг самарадорлигини оширишга, янгича механизмларни ишлаб чиқишга алоҳида эътибор қаратиш лозим.

¹ Institute of Advanced Training of the Ministry of Internal Affairs Faculty of Vocational Training Cycle of Special Sciences lecturer. Tashkent, Uzbekistan.

Некоторые аспекты безопасности дорожного движения

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

автотранспортные средства, дорожно-транспортные происшествия, пешеход, велосипедист, мотоциклист, несчастный случай.

На сегодняшний день, в результате увеличения спроса на автотранспортные средства, растет число дорожных происшествий. В частности, число происшествий, связанных с автомобильным транспортом, растет день ото дня. По данным международных экспертов, более 1,2 миллиона человек в год погибают в дорожно-транспортных происшествиях, и еще 40-50 миллионов человек получают повреждения разной тяжести. По этой причине особое внимание следует уделить повышению эффективности обеспечения безопасности дорожного движения, разработке новых правил дорожного движения с целью устранения негативных ситуаций, связанных с автомобильным транспортом.

Бугунги кунда мамлакатимизда маъмурий бўлиниш ва ҳокимият тузилмалари бошқарувининг етарли даражада ихчам тизими ишлаб чиқилганлигига, эркин тадбиркорликни ривожлантириш йўлидаги демократик ва бозор ислохотларини амалга оширишга тўсиқ-ғов бўлиб турган бошқарувнинг кўпгина ортиқча маъмурий ва бюрократик бўғинлари, давлат ва идора тузилмаларини ўзгартириш ёки тугатилишига қарамай, республикамиз Президенти Шавкат Мирзиёев ўринли таъкидлаганидек, “Барчамизга яхши аёнки, инсон манфаатларини юрт тинчлиги, жамиятимиздаги ўзаро ҳурмат, меҳр-оқибат ва ҳамжиҳатлик муҳитидан ажратган ҳолда тасаввур этолмаймиз. Буларнинг барчаси бизнинг бебаҳо бойлигимиз ва уни кўз қорачиғидек сақлаш ҳар биримизнинг муқаддас бурчимиздир.

Олиб борилаётган ислохотлар самарасини янада ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама ва жадал ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш, мамлакатимизни модернизация қилиш ҳамда ҳаётнинг барча соҳаларини либераллаштириш бўйича устувор йўналишларни амалга ошириш мақсадида аҳоли ва тадбиркорларни ўйлантираётган долзарб масалаларни ҳар томонлама ўрганиш, амалдаги қонунчилик, ҳуқуқни қўллаш амалиёти ва илғор хорижий тажрибани таҳлил қилиш, шунингдек кенг жамоатчилик муҳокамаси натижасида ишлаб чиқилган ҳамда қўйидагиларни назарда тутадиган Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февраль куни “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ-4947-сон Фармони билан **2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси** тасдиқланди. Унга асосан бешта йўналиш белгилаб қўйилди. “Жамиятда барқарорлик, тинчлик ва осойишталикни қарор топтириш, инсон ҳуқуқ ва эркинликларига сўзсиз риоя этилишини таъминлаш мамлакатни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан янада ривожлантириш, аҳоли фаровонлигини юксалтириш, ҳуқуқий демократик давлат қуриш бўйича амалга оширилаётган кенг кўламли ислохотлардан кўзланган мақсадларга эришишнинг муҳим шarti ҳисобланади.

Таҳлиллар шуни кўрсатмоқдаки, ўлим ҳолатининг 90 фоизидан ортиғи кам ва ўрта даромадли мамлакатлар ҳиссасига тўғри келади. Уларнинг деярли учдан бир қисми пиёдалар, велосипедчилар ва мотоциклчиларга тўғри келади. Ачиналиси

шундаки, бугунги кунда дунё мамлакатларида 15 фоизида йўл ҳаракати хавфсизлиги бўйича қонунчилик мавжуд бўлса қолганларида етарли даражада норматив ҳужжатлар билан мустаҳкамланмаган. Бу борада, замонавий ахборот технологиялари имкониятларидан кенгроқ фойдаланиш, шунингдек давлат органлари, жамоат ташкилотларининг ўзаро ҳамкорлигини ташкил этиш ҳамда фуқаролар фаоллигини оширишга, қолаверса аҳоли ўртасида ўзларини йўл транспорт ходисаларининг жабрдийдасига айланиб қолмасликнинг усул ва шакллари кенг тарғиб қилишга қаратилган ҳамда ҳайдовчилик маданиятини оширишга қаратилган чора-тадбирларни амалга ошириш муҳим аҳамият касб этмоқда.

Сўнгги 2021 йилнинг 11 ойида Ўзбекистон Республикасида йўл-транспорт ҳодисаси содир этилиш ҳолатлари жуда кўпайиб кетганлигини оммовий ахборот воситаларида ҳам кўришимиз мумкин. Уларидан инсон ўлими билан боғлиқ ҳолатлар, тан жароҳатлари билан боғлиқ ва мулкый зарар билан боғлиқ ҳолатларни олсак бўлади. Йўл-транспорт ҳодисаларининг дерли 60-70 фоизи тезликни меъёридан ошириш натижасида содир бўлган.

Йўл транспорт ходисалари олдини олиш, улардан фуқароларни ҳимоя қилишга қаратилган йўл транспорт ҳаракати хавфсизлигини таъминлашга оид қонун нормалари талабларининг ижросини таъминлашга йўналтирилган махсус чораларини ишлаб чиқиш ҳамда уларнинг самарадорлигини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бу борада 2017–2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясининг иккинчи бўлими тўртинчи бандида жинойтчиликка қарши курашиш ва ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш борасидаги фаолиятнинг самарадорлигини ошириш каби долзарб вазифалар назарда тутилган. Шу боис, ички ишлар органларининг мазкур йўналишдаги фаолиятини ташкилий-ҳуқуқий механизмларини такомиллаштириш, соҳага замонавий илғор иш усул ва шакллари жорий этиш, бу соҳада ҳамкорликнинг самарадорлигини ошириш долзарб масалалардан бири бўлиб қолмоқда. Ўзбекистон Республикасининг “Йўл ҳаракати хавфсизлиги тўғрисида”ги ПФ–5005-сон “Ички ишлар органларининг фаолияти самарадорлигини тубдан ошириш, жамоат тартибини, фуқаролар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ишончли ҳимоя қилишни таъминлашда уларнинг масъулиятини кучайтириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонлари, ПҚ–3127-сон “Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарорлари ва соҳага оид бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишга назарда тутилмоқда. Йўллардаги ҳақиқий хавфли вазиятни, жамиятга етказиладиган зарар кўламини инобатга олиб, авария ҳолатларини ҳозирги куннинг асосий таҳдидига, йўл ҳаракати хавфсизлиги соҳасидаги вазиятни эса инсониятнинг барқарор ривожланишининг асосий муаммоларидан бири бўлиши мумкин.

Лекин уларнинг ижроси хали ўзининг сезиларли даражадаги ижобий натижасини бергани йўқ, йўллардаги авария ҳолатлари ўзгаришсиз қолмоқда. 2020 йил сарҳисоби бўйича Ўзбекистон Республикасида 6982 мингта йўл-транспорт ҳодисаси содир этилган бўлиб, 1962 минг шахс вафот этган, 6591 минг шахс жароҳатланган. Ёш болалар ўлими ва жароҳатланиши даражаси ҳам юқориликча қолмоқда. Ёш болалар иштирокида 1139 мингта йўл-транспорт ҳодисаси содир этилган бўлиб, унда **234 та** бола вафот этган ва деярли **944 та** бола турли

даражадаги тан жароҳати олган. Йўл-транспорт ҳодисалари сони бўйича энг кўп пасайиш Жиззах (бу йил 96 та ЙТҲ, пасайиш 36%), Сурхондарё (бу йил 163 та, пасайиш 34,3%), Тошкент (пасайиш 26,8%), Қашқадарё (бу йил 175 та, пасайиш 21,9%), Андижон (15,4%) вилоятларида кузатилган. Фақат Наманган 4 (+19,5%) ва Самарқанд (+1,6%) ҳодисалар сони ўтган йилнинг мос даврига нисбатан кўпайган. Бахтсиз ҳодисаларнинг юқорилигича қолаётгани қуйидаги асосий омиллар бўлиб қолмоқда: аҳоли орасида транспорт воситаларининг кўпайиши ва йўл-транспорт инфратузилмасининг бугунги кун талабларига жавоб бермаслиги, автотранспорт воситаларининг тезлик сифати доимий равишда такомиллашиб бораётгани, автотранспорт воситалари хавфсизлигига бўлган техник талабларнинг етарли даражада бўлмаганлиги, йўл ҳаракати қатнашчиларининг тайёргарлик ва интизом сифатлари паст даражада эканлиги, йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш тизими самарадорлиги етарли эмаслигини кўришимиз мумкин.

Буларнинг барчаси бахтсиз ҳодисалар сабабларининг таҳлилига эҳтиёж борлигини, йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашнинг самарали йўллари ва методларини излашни, уларга мувофиқ келувчи кечиктириб бўлмас чораларни қабул қилиш заруриятини кўрсатиб берди.

Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашда назарий ва амалий муаммоларни ўрганиш ҳам ўз самарасини бергани йўқ. Юқорида келтириб ўтилган маълумотлар қонунчиликни кучайтиш долзарблигини кўрсатиб берди.

Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш соҳасидаги фаолиятининг айрим жиҳатлари У.Т. Таджиханов Қ.Х. Азизов. Н.Ф. Мухитдинов, Р.А. Сайфулин, С.Т. Ахмедова. Х.А. Дадахаўжаев, Х.А. Закировлар “Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш фаолияти” мутахассислигиривожига муайян даражада ҳисса қўшганлар. Бугунги кунда ушбу олимлар олиб борган тадқиқотлар йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашда назариянинг асоси, замонавий тадқиқотлар учун манба бўлиб хизмат қилади. Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлашдаги алоҳида масалаларга урғу берилган бўлиб, йўл ҳаракати хавфсизлиги Йўл ҳаракати хавфсизлигини таъминлаш муаммолари бўйича илмий манбалар мавжудлигига қарамадан, қонунчилигимиздаги сўнгги ўзгаришларни назарда тутувчи йўл ҳаракати хавфсизлигини бевосита маъмурий-ҳуқуқий тарзда тартибга солиш муаммоларига тегишли комплекс тадқиқотлар олиб бориш зарурлигини кўрсатади.

Биринчидан йўл ҳаракати хавфсизлигини маъмурий-ҳуқуқий тартибга солишнинг долзарблиги ва етарлича ўрганиб чиқилмаганлигидир.

Иккинчидан йўл ҳаракати қоидалари бўйича билимларини ошириш етарли даражада берилмаётганлиги.

Учинчидан ҳайдовчиларни синовдан ўтказиш, бугунги кунда ҳайдовчиларни тайёрлаш сифатини оширишга қаратилган чора-тадбирларни қайтадан кўриб чиқиш.

Шу билан бирга, асосий мақсад ҳайдовчиларни тайёрлаш сифатини оширишдан иборат бўлиб, йўл ҳаракати бошқаруви соҳасидаги амалдаги қонунчиликни такомиллаштириш бўйича чоралар кўриш, амалдаги норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга амалга оширилишини қатъи назорат қилиш зарур.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. https://www.who.int/violence_injury_prevention/road_safety_status/report/ru/
2. 1 Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги «Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида»ги ПФ-4947-сон фармони 1-илоvasи 2.4-банди // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – 2017. – №6. – 70-м.
3. 12021 йил 3 март кунидаги 38/3-128-сон хат Ўзбекистон Республикаси ИИВ Давлат йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматининг маълумоти.